

НАПРЯМ 5. РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ЗМІЦНЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ВРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-81>

СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНИХ ПРОСТОРІВ В ГРОМАДАХ В УМОВАХ ВІЙНИ

Бутенко Надія Віталіївна

*доктор філософії з галузі соціальної роботи,
асистент кафедри соціальної роботи,*

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Тулін Кирило Сергійович

*доктор філософії з галузі освіта/педагогіка,
асистент кафедри педагогіки,*

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Допомога населенню в ситуаціях невизначеності є одним із ключових завдань організацій соціальної сфери для забезпечення сталості громад. Підтримка соціальної рівноваги в середині громади забезпечується за рахунок створення системи соціальних послуг, розвиток мережі державних та недержавних організацій, які надають підтримку вразливим категоріям населення. Зважаючи на те, що соціальні послуги орієнтовані не лише на подолання та мінімізацію негативних наслідків складних життєвих обставин, а й на запобігання їх виникненню і потрапляння особи в СЖО, важливим завданням соціальної роботи є створення умов для підтримки соціально-психологічного благополуччя мешканців на рівні громади.

Одним із способів підтримки соціального добробуту є створення мережі контактів членів громади і створення простору, де мешканці могли б спілкуватися, проводити час, організовувати спільне дозвілля та різноманітні заходи, що у свою чергу мінімізувало б ексклюзиву і

сприяло розширенню участі. Досягти цього можна через організацію і проведення груп фасилітації, що сприяє налагодженню процесу комунікації між представниками різних соціальних груп в громаді, залучення їх до вирішення загальних проблем [1, с. 8]. Втім, фасилітаційний процес є процесом керованим і потребує залучення фасилітатора, який би організовував обговорення, а також спеціального простору, приміщення, де б учасники могли б вільно і безпечно висловлювати свої думки. Для цього, не у всіх громадах є ресурси і запит, відповідно реалізовувати цю ініціативу потрібно за підтримки громадських організацій.

Однією з ініціатив, яка також сприяє згуртованості громад є створення центрів життєстійкості. У 2023 році був запроваджений експериментальний проєкт із запровадження комплексної послуги із формування життєстійкості, яка має на меті підтримку психічного здоров'я населення, адаптації осіб/груп до кризових ситуацій, забезпеченню комплексного підходу до надання соціальних послуг [2]. Варто зазначити, що комплексність надання соціальних послуг реалізовується через створення центрів інтегрованих соціальних служб, які об'єднують в одному приміщенні різних суб'єктів соціальної роботи, що значно спрощує процес отримання послуг і відповідних документів. Інституціалізація підходу життєстійкості реалізовується через створення Центрів життєстійкості – спеціально створених просторів, які можуть використовуватися для надання психосоціальної підтримки, реалізовувати програми підтримки ветеранів, надавати консультації з юридичних питань та питань працевлаштування, та виступати простором для реалізації інших соціальних активностей в громаді [3, с.2].

Закордоном подібна ініціатива також реалізується у вигляді громадських центрів – приміщень, у яких зосереджені основні інфраструктурні об'єкти, які потрібні мешканцям громади для підтримки власного добробуту: наприклад, у них можуть бути розміщені спортивні центри, пошта, розташовуватися клуби за місцем проживання, проводитися різноманітні розвивальні гуртки, та вони обов'язково мають простір для загальних зборів мешканців громади. При цьому ці простори є відкритими для відвідування, утримуються за рахунок муніципалітетів та підтримці спонсорів, і покривають потребу громади у створенні безпечного середовища

Із початком повномасштабної війни в Україні почали застосовувати практику створення «Просторів, дружніх для дитини» (Child Friendly Space). Створення таких просторів використовуються у надзвичайних ситуаціях, оскільки вони є швидкою відповіддю на ситуацію небезпеки і можуть бути застосовані для забезпечення потреб дитини. Відповідно

до цілей створення просторів, автори Керівництва для «Простору, дружнього для дитини» виділяють: тимчасовий простір (для швидкого реагування в надзвичайній ситуації та гуманітарній кризі), стаціонарний простір (використовується при тривалих кризових ситуаціях) та мобільний простір (використовується при довготривалих кризах, де є обмеження до простору, наприклад в громадах, які знаходяться біля межі бойового розмежування і там не можливо забезпечити стабільний процес надання соціальної підтримки) [4, с. 5]. В Україні практика просторів, дружніх до дитини, реалізується такими недержавними та міжнародними організаціями/фондами як Карітас Україна, Isgaaid та інші в громадах Харківської, Дніпропетровської, Полтавської, Житомирської, Хмельницької, Львівської областей.

Створення цих просторів потребує організацію спеціального приміщення, яке б могло використовуватися для реалізації завдань діяльності організацій. При цьому такі приміщення мають відповідати вимогам: мати доступ до води, санітарії та гігієни і, безперечно, бути безпечним для перебування дітей. Варто відзначити, що участь у просторах, дружніх для дитини, є не лише способом організувати її дозволя, а й засобом знизити рівень напруження і стресу, у яких перебуває дитина. У просторах заняття організовуються таким чином, щоб створити для дітей розвивальне середовище, сприяти розвитку її особистості. Однак, на сьогодні єдиного алгоритму організації роботи простору не існує, тому що ключові напрямки діяльності виходять із запитів громад, у яких вони створені.

У просторах діти мають можливість включатися у різні види навчальних та розвивальних ігор, брати участь фізичних активностях, залучатися до різноманітних творчих занять. Ці види діяльності відбуваються за участі дорослого-фасилітатора, який скеровує групу, та слідує за її динамікою, зокрема попереджуючи конфлікти. Цей вплив може бути не нав'язаний, але участь фасилітатора скеровує діяльність, у яку включені діти, приводячи до найбільш значущих результатів та задоволенню потреб.

Отже, створення спеціально організованих просторів в громадах є своєрідною відповіддю на невизначеність умов, в якому наразі перебуває українське суспільство. Зважаючи на обставини, в яких на сьогодні знаходяться громади, одним із ключових запитів є створення просторів, які б відзначалися сталістю умов для задовільнили запит на підтримання стабільності всередині кожної громади, при цьому орієнтуючись на найбільш вразливі категорії населення. Після завершення війни, ці простори можуть перетворитися на осередки відбудови та відновлення постраждалих громад, та виступати основою для підтримки соціального добробуту населення.

Література:

1. Як громадам адаптуватися до війни? Посібник з самофасилітації. Децентралізація в Україні. 2022. 62 с. URL : https://decentralization.ua/uploads/library/file/827/A4_Самофасилітація_посібник_12.10.2022.pdf [дата звернення: 12.03.2025].
2. Порядок реалізації експериментального проекту із запровадження комплексної соціальної послуги з формування життєстійкості : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2023 р. № 1049. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1049-2023-%D0%BF#Text> [дата звернення: 12.03.2025].
3. Путівник зі створення безбар'єрного простору центрів життєстійкості для надання психосоціальної підтримки та волонтерства. Київ. 2024. 68 с.
4. Дружинін Т., Бреус Ю., Мінковська В. Керівництва для «Простору, дружнього для дитини». 2023. 129 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-82>

ЗМІСТ КОНСУЛЬТАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПСИХОЛОГА РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

Жильцов Андрій Олексійович

*психолог, медцентр “Наркологічна клініка Пальмира”
м. Київ, Україна*

В умовах тривалого воєнного стану внаслідок вторгнення РФ в Україну зростає кількість поранених військовослужбовців і цивільного населення, які потребують фізичної та психосоціальної реабілітації. Психологічну реабілітацію здійснює фахівець-психолог, який має бути якісно підготовленим, в тому числі і в сфері консультативної компетентності.

Значущість консультативної компетентності психолога підкреслено рядом українських дослідників, як-от: О. Бондаренко [1], І. Булах [3], О.Запорожець [4], Л. Подшивайлова, М.Подшивайлов [2], Н. Пророк [4] та ін. Водночас наразі актуальною є проблема змісту консультативної компетентності психолога, який працює у реабілітаційному центрі, що постало предметом нашого аналізу.

Консультативна компетентність психолога має комплексний змістовий характер і розповсюджується й на реалізацію цим фахівцем